ԶՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ - ՏԱՐԻ - ԹԻՒ - 713 - ՇԱԲԱԹ - 30 - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1865

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Կ. Պոլսոյ եր. Տարեկան 190 ղղ Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,, ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,, ,,
Գաւառաց եմբ. Տարեկան 200 ,, ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,, ,,
Մէկ թիւը՝ Մեծ թերթ 3 ,, ,,
,, Փոքր ,, 1 ,, ,,
Մանուցման տողը 2 ղուրուշ է:

ԳԱՅՄԱՆՔ

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է, եւ ամեն ամսոյ 1էն կամ 15էն կ'սկսի:
Դուրս գացած լրագրաց նամակը ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ ամէն նամակ որ եւ իցէ գրութիւն՝ Խմբագիր–Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ նամակաց ծախքն ալ ղրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Քաղաքականութեան հանդարտութիւնն այս միջոցիս ամեն կողմ տիրած է, և Եւրոպական լրագիրք անմիջական կարևորութիւն ունեցող լուր մը չեն ծանուցաներ։ Ու այժմ գրեթէ պարապոյ ժամանակ մ'է, և խորհրդարանաց բացուելուն կ'սպասուի, որպէս զի քաղաքականութիւնը շարժիլ սկսի։ Գաղղիան Եւրոպայի մէջ առաջուան չափ մտադրութեան չարժանանար, վասն զի իր ընթացքը կարգէ դուրս առատութիւն մը չունի, և վերջին լուրերուն նայելով՝ ամեն անդ նըւազելու վրայ է։ Գաղղիոյ կայսեր և կայսրուհւոյն հիւանդանոցներու այցելութեան երթալն և ցոյց տուած բարոյական քաջասրտութիւնը գովեստներով կը լեցնեն լրագիրք։ Այս առթիւ Փարիզի Տէպա լրագրին գլխաւոր խմբագիրներէն մէկը՝ Պ. Տը Սասի կը պատմէ թէ ծանր հիւանդ մը կայսրուհւոյն մէկ հարցմանը, «Այո՛, քոյր իմ» պատասխանելով, երբոր հիւանդը խնամող գթութեան քոյրը կըսէ թէ «Սիրելիս, խօսողը ես չեմ, այլ կայսրուհին»։ — «Մի՛ յանդիմանէք զիս», կը կրկնէ կայսրուհին, ասկից աւելի գեղեցիկ անուն մը չէր կրնար տալ ինձ»։ Դժբաղդաբար Մատրիտի մէջ Իզապէլլա թագուհին և իր պալատականները իրենք տուած են նախ փախստեան նշանը, որով ամբոխին աւելի ևս շատցեր է ժողովրդեան մէջ։ Իսկ Երևելց(?) մէջ Խոլերային առաջքն առնելու նպատակաւ բժշկական յանձնաժողով մը կազմուելու առաջարկութիւնն՝ ինչպէս արդէն ծանուցած ենք՝ ամեն գլխաւոր տէրութիւններէ ընդունուած է։

Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին կողմանէ նոյն տէրութեան դեսպաններուն ղրկուած շրջաբերական նամակն հրատարակեցաւ. բայց այս գրուածն ալ նոր բան մը չպարունակեր։ Պ. Տրուէն տը Լիւիս կը ծանուցանէ միայն թէ բժշկական յանձնաժողովն իր նպատակին հասնելու համար Տաճկաստանի մէջ օգնութիւն կրնայ գտնել, ուստի իր գումարման տեղն ալ բնականաբար Կ. Պոլիս պիտի ըլլայ։ Յանձնաժողովին ինչ ընթացք բռնելն այժմէն որոշուած չէ, «բայց սա միայն արդէն յայտնի է, կը յարէ Պ. Տ. տը Լիւիս, որ ժողովը թէպէտ ամենամեծ ազատութեամբ իր քննութիւնները պիտի ընէ, բայց երկրին կառավարութեան գործերուն միջամտութիւն կամ տեղական դերիշխանութեան ազատ գործողութեանը դէմ դոյզն առաջարկութիւն մը չպիտի ընէ, այլ իր ցոյց տուած միջոցներն իւրաքանչիւր տէրութեան անկախ իշխանութեամբը պիտի գործադրին»։ Նափոլէոն կայսեր կառավարութեան առաջարկութիւնն ամեն տեղ ընդունուեցաւ, և հարկաւ քիչ օրէն բժշկական դեսպանաժողովը պիտի գումարի Խոլերային ծնունդ տուած տեղերէն անոր ժամանակին արմատախիլ ընելու համար։ Բայց ինչպէս յայտնի է Խոլերան այս անգամ իր ծնունդը միայն Մէքքէէն առաւ, իսկ ուրիշ անգամներ Հնդկաստանէն ելած և կեդրոնական Ասիոյ մէջ իր կոտորածն ընելով Խիւսիսի կողմէն Եւրոպա ծաւալած է։ Հարկ էր նաև Հնդկաստանի մէջ ալ անոր առաջքն առնելու միջոցներ խորհիլ, և կըսուի թէ անգղիական կառավարութիւնն այս նիւթիս վրայ Հնդկաստանէն առնուած պաշտօնական տեղեկութիւններն ալ բժշկական յանձնաժողովին քննութեանը պիտի յանձնէ։ «Աստուածային Նախախնամութիւնը, կըսէ Մօրնինկ Բօսթ լրագիրը, հաճեր է մարդուս թոյլ տալու որ իր ուսումնական գիւտերովն ու գործնական ճարտարութեամբը յաջողութեամբ մարտնչի մարդկային ազգին թշնամի եղող շատ մը հիւանդութեանց դէմ. ինչո՞ւ համար ուրեմն նոյն բարիքը ձեռք չպիտի բերուի Քօլէրայի պատուհասը վերցնելու նպատակաւ ըլլալիք ջանից մէջ»։

Լոնտրայէն առնուած վերջին լուրերը լորտ Բալմէրսթընի յուղարկաւորութեան հանդէսը կը նկարագրեն, որ արտաքոյ կարգի շքեղութեամբ կատարուեր է։ Պօրսան, կառավարութեան պաշտօնատունները, երևելի անգամներու գրասենեակները բոլորն ալ գոցուեր էին, և անթիւ բազմութիւն մը փողոցները լցուեր է հռչակաւոր քաղաքագիտին վերջին մնացորդը ողջունելու համար։ Լորտ Բալմէրսթըն, իր գամբարանը իրեն հաճելի բնակարանն եղած Ռոմսի աւանին մէջ կառուցանել տուած էր, բայց անգղիացիք չուզելով որ անոր մարմինն աննշան տեղ մը մնայ, որոշեր են զայն Վէսթմինսթրի աբբայարանին մէջ թաղել, ուր Մեծին–Բրիտանիոյ երևելի մարդոց ազգային Պանթէոնն է։ Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէական դեսպանին(?) նամակաւ մը Նափոլէոն կայսեր կառավարութեան խորին ցաւակցութիւնը յայտներ է լորտ Բալմէրսթընի մահուան վրայ։ Մեր չորեքշաբթի աւուր թուով ծանուցեր ենք Անգլիոյ պաշտօնէից վերակազմութիւնը լորտ Ռըսըլի նախագահութեամբ։ Թայմզ լրագիրը նշանաւոր յօդուածի մը մէջ յիշեալ երևելի պաշտօնատարին դէմ սաստիկ քննադատութիւններ կընէ, և բոլոր քաղաքական սխալները խառնելով կը յանդիմանէ։ Լորտ Ռըսըլ, կըսէ, արտաքին քաղաքականութեան մէջ օտար տէրութեանց Անգլիոյ կողմէն խոստումներ տալու կ'ընէ, որք մերժուելով միայն իր ազգին նուաստութիւն բերելու կը ծառայեն։ Ասով ալ չբաւականանալով, լորտ Ռըսըլի եօթանասնամեայ(?) ծերութիւնը լորտ Բալմէրսթընի ծերութեան հետ կը բաղդատէ, յարելով թէ անիկա միշտ կը յառաջադիմէր, իսկ ինքը քանի կը ծերանայ՝ յետադիմելու վրայ է։ Այս հակառակ ... լրագիրը Պ. Կլէտսթընի հանճարն ու ճարտարախօսութիւնը կը գովաբանէ, միայն թէ պաշտօնէից նախագահ ըլլալու համար քիչ մը չափէն աւելի տաքարիւն կը գտնէ։ Թայմզ կը յորդորէ նաև Պ. Կլէտսթըն որ իբրև հասարակաց խորհրդարանին առաջնորդ կառավարութեան առաջնորդելու ալ կարող ցոյց տայ ինքզինք։ Ինչպէս արդէն բսած ենք, լորտ Բալմէրսթընի մահն Անգլիոյ կառավարութեան մէջ հիմնական փոփոխութիւն մը չկրնար բերել, բայց մանաւոր կէտերու մէջ տարբերութիւններ կրնան ծնանիլ։ Մայրաքաղաքիս անգղիական Լէվանթ Հէրըլտ լրագրին այս նիւթիս վրայ գրած յօդուածի մը մէջ կըսէ թէ լորտ Բալմէրսթըն բոլոր Եւրոպայի մէջ Տաճկաստանի ամբողջութեան ջերմ պաշտպանը ճանչցուած էր, բայց հիմա իր մահն այս պարագայութիւնը պիտի ցրէ, և կը մնայ տեսնել թէ յաջորդներն ալ իր քաղաքականութիւնն անփոփոխ պիտի կրնա՞ն շարունակել։

Հռովմի գաղղիական զօրաց մէկ մասը Գաղղիա առնելու համար Թուլոնէն երկու շոգենաւ ղրկուեր են Չիվիթա–Վեքքիա նաւահանգիստը, որով կը սպասուի թէ սեպտ. 15ի դաշնագրութեան պայմանները Գաղղիա ալ հաւատարմութեամբ պիտի կատարէ, ինչպէս որ Իտալիա կատարեց։ Կղերականք սակայն այս հաւատալ չեն ուզեր, կարծելով թէ Նափոլէոն կայսրը միշտ պատճառ մը պիտի գտնէ իր զօրքն Հռովմէն չհանելու, բայց ինչ ալ յայտ 'ի դերև ելաւ, և ոմանք գուշակել կուզեն նաև թէ Հռովմի արքունիքը հիմա աւելի հաշտարար ընթացք մը պիտի բռնէ Իտալիոյ նկատմամբ։ Նափոլէոն կայսրը գաղղիացւոց զգացումը լաւ ճանչելով չէր կրնար ուրիշ քաղաքականութեան մը հետևիլ։ «Հռովմ գրաւուիլը, կըսէ գաղղիական լրագիր մը, 1848ի հասարակապետութեան մեծ սխալներէն, կամ լաւ ևս բսելով ցաւալի գործերէն մէկն եղաւ. վասն զի Գաղղիա անով իր ազատամտութեան սկզբունքը ոտնհար ըրաւ։ Սակայն հիմա իր ազատամիտ ոգւոյն վերադառնալով, իր զօրքն յետս կը կոչէ, և իր կողմէն պէտք եղածը կընէ Հռովմայ խնդրոյն լուծմանը համար։ Վիքթօր–Էմմանուէլի կառավարութիւնն ալ իր յանձն առած պարտաւորութեանց համեմատ Ս. Պապին սահմանագլուխները պիտի յարգէ։ Իսկ Ս. Պապին բռնելիք ընթացքը կարևորութիւն չունի, որովհետև ո՛ր կողմ ալ որ դառնալու ըլլայ, իր աշխարհական իշխանութեան օրերն համրուած են։ Հաւանական է որ իր սկզբանց դառնութիւնը խոստովանելով, Իտալիոյ հետ հաշտուի և վեհապետութեան սահմանով(?) մը գոհ ըլլայ։ Հաւանական է նաև որ իր ծանրաբեռնեալ(?) ... բանակ մը կազմելու ձգտի(?), բայց այս եղանակաւ իր կործանումն աւելի ևս բուռն և անդարմանելի կըլլայ»։

Միացեալ–Նահանգաց քաղաքագէտներն իրենց ուշադրութիւնը սևերուն վիճակին վրայ դարձուցած են, վասն զի այս խնդրոյն ծանրութիւնն երթալով աւելի զգալի կըլլայ։ Չորս միլիոն սևեր գերութեան լուծէն ազատեցան և հիմայ ազատութեան արտօնութիւնները կը խնդրեն։ Խնդիրը երկու կողմ ունի, անհատական և ընկերական։ Ազատութիւն սևերը մինչև ցարդ իրենց տէրանց կայքերէն, ուստի հիմայ աշխատութեամբ իրենց ապրուստը հոգալու անկարող կը գտնուին, հետևաբար հանրային մշակութիւնն ալ երեսի վրայ կը մնայ։ Ասա այս է անհատական կողմը, որուն կարելի է դարման մատուցանել. բայց ընկերական կողմը մեծ դժուարութեանց կը պատահի։ Սևերը քաղաքական իրաւունք պիտի վայելե՞ն, ազգային ժողովոյ անդամ, դատաւոր կամ պաշտօնատար պիտի կրնա՞ն ըլլալ։ Հասարակապետութեան երևելի մարդոցմէն ոմանք այս ազատութիւններն ալ տալու է կըսեն, բայց մեծագոյն մասը կը դաշչի սևն իրեն հաւասար ընդունելէ, և ինչպէս առաջ գերութեան վրայ վիճաբանութիւնը պակաս չէր, նոյնպէս ալ հիմայ այս խնդիրները ժողովրդական գումարմանց ընդդիմաբանութեան(?) կը մատակարարեն։ Տեննէսսի, Օհայոյի և Ուիսքօնսինի անուամբ երեք զօրաւոր կուսակցութիւններ կազմուած են, որք իրարմէ աւելի ազդեցութիւն ձեռք բերելու համար կը վիճին։ Սակայն առաջին երկուքն աւելի մօտեցած կերևին իրարու, և իրենց քաղաքականութիւնն է հարաւայնոց առաջուան պէս կառավարել ինքնօրինութիւն տալ, և սևերուն ալ այժմ ազատութիւն տալը բաւական համարելով՝ զանոնք քաղաքական իրաւանց մասնակից չընել։ Իսկ Ուիսքօնսինեանք ընդհակառակն կուզեն որ հարաւային նահանգներն ալ այժմ իբրև նուաճեալ երկիրներ համարելով՝ ինքնօրինութենէ զրկուին, և սևերուն ալ ամեն տեսակ քաղաքական իրաւունք շնորհուի։ Ճոնսըն նախագահին այս կուսակցութեանց որո՛ւն հակամէտ ըլլալը դեռ յայտնի չէ, բայց իր արդէն քաղաքականութիւնը ցոյց կուտայ որ Ուիսքօնսինեանց չպիտի հետևի, վասն զի հարաւային նահանգաց մէջ օրինաւորութիւնը վերահաստատելու գլխաւոր եղած է, և սևերուն քաղաքական իրաւունք տալու տրամադրութիւն չցուցներ։

Ճէզայիրէն առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ արաբները՝ Սի–Լալա անունով հրամանատարի մ'առաջնորդութեամբ՝ դարձեալ ապստամբութեան դրօշակ պարզեր են։ Գաղղիացի Լաքրըթէլ զօրավար հոն 21էն ապստամբաց վրայ գացեր է, և ուրիշ զօրավարներ ալ անոնց ետևէն ինկած են։ Ապստամբները դէպ 'ի Հարաւ քաշուեր են, և տակաւին առաջ(?) տեղեկութիւններ չկան։

Անցեալ շաբթու ծանուցեր էինք Յունաստանի կառավարութեան պաշտօնէից փոփոխութիւնը, և նոր պաշտօնէից ժողով մը կազմուելու համար Թագաւորին կողմանէ Պ. Պուլկարիսի առաջարկութիւն ըլլալը, որ ազգային ժողովին մէջ կառավարութեան հակառակորդ մասին գլուխն էր։ Բայց Ազնէք(?) համար ճանչելու համար այս վերջնոյն բրած առաջարկութիւնը չընդունելով՝ Թագաւորը Պ. Տէլի Եաննի(?) յանձներ է պաշտօնէից նախագահութիւնը, խօսք տալով որ յառաջիկայ գարնան Աթէնք կամք ճանչէ(?)։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկէն ծանօթ է մեր ընթերցողաց Բարձր. Մուսթաֆա Ֆազըլ փաշային նախագահութեամբ Գանձուց ժողովի մը հաստատութիւնը։ Պաշտօնական Թագվիմի Վեգայի լրագիրն յիշեալ ժողովին կազմութեան և պաշտօնին վրայ Բարձր. Մեծ Եպարքոսին կողմանէ Օգոստափառ Ինքնակալին մատուցուած տեղեկագիրը կը հրատարակէ, որուն մէկ քաղուածը տալն աւելորդ չենք համարիր։

«Տէրութեան քաղաքական և բարոյական յառաջդիմութեան ամենակարևոր պայմանց մէկն է գանձային բարեկարգութիւնը։ Ներկայ դարուս մէջ քաղաքակրթեալ տէրութեանց գանձային սկզբունքը վարկի և վստահութեան վրայ կը հաստատուի։ Վարկը հաստատուն և կանոնաւոր գանձային վարչութեան և ելևմտից իմաստուն մատակարարութեամբ կը գոյանայ։ Այս նպատակին հասնելու միջոցներէն մէկն է ելից և մտից հաշուեցուցին (պիւտճէ) տարեկան հրատարակութիւնը։ Կայսերական կառավարութեան քանի տարի 'ի վեր գործադրել սկսած ուրիշ գանձային բարեկարգութեանց մէկն եղած հաշուեցուցի հրատարակութենէն կը տեսնուի որ անհրաժեշտ կերպով պէտք եղած ելևմտից հաւասարութիւնը ձեռք բերելու համար ծախուց կարգ մը խնայութիւններ եղած են, և մուտքն ալ բաւական աւելցած ըլլալով, ելևմուտքը ո՛չ միայն հաւասարած, այլ և մուտքը քիչ մ'ալ աւելցած է։ Այս տարուան հաշուեցուցին մէջ անցած ընդհանուր ծախքերն աւելի ևս նուազած են, բայց հաստատեալ եկամուտներն ամբողջապէս ձեռք անցած չեն, բաց որ մ'երկրին հարստութեան և հետևաբար տէրութեան եկամտից գլխաւոր աղբիւրն երկրագործութիւն ըլլալով, երբ երկրագործութիւնը կխանգի, տէրութեան եկամուտներն ալ ետ կը մնան։ Ուստի հաշուեցուցին մէջ անցած մէկ տարեկան ծախուց փոխարէն եկամուտն անմիջապէս չհաւաքելով, ասկից յառաջ եկած բացը գոցելու և ներքին պէտքերը լրացնելու համար՝ տէրութեան գանձը կը հարկադրի առժամանակեայ միջոցներ ձեռք առնելու, որով իր հիմնական գործողութիւնները կը շփոթին։ Ներկայ տարւոյս հաշուեցուցին պատրաստութեան առթիւ թէպէտ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար ընդհանուր ծախքը կարելի եղածին չափ նուազեցնելու հոգ տարուած է, բայց անցած տարուան եկամտից մէջ երևցած նուազութեան հետ, համաճարակ հիւանդութենէ պատճառեալ նիւթական և բարոյական վնասներն ալ վրայ գալով, տէրութեան գործողութիւնները շփոթած և գանձային դժուարութիւններն աւելցուցած են։ Թէև այս դժուարին կացութիւնը ժամանակաւոր ըլլալով դարմանը դիւրին էր, բայց ուրիշ անգամ ալ պատահելուն հաւանականութիւնը մտածելով, զայն բոլորովին վերցնելու և տէրութեան եկամուտները ժամանակին ձեռք բերելու միջոցները խորհիլ հարկ էր։ Տէրութեան արդի ծախքը ներկայ նեղ վիճակին ներածին չափ է, վասն զի եթէ տէրութեան մեծամեծ գործերուն ամեն մէկ ճիւղէն պիտոյից համեմատ ծախք ըլլայ, երբ չափաւորից աւելցնել հարկ պիտի ըլլայ։ Սակայն տէրութեան երկրին ընդարձակութեանը և հարստանալու տրամադրութեանը նայելով, ներկայ եկամուտն ալ քանի մը տարին աւելնալն անհնար չէ։

Ուստի մէկ կողմէն հաստատուած եկամուտները ժամանակին առնուելու և միւս կողմանէ ժողովրդեան բեռը չծանրացնելու և հասարակաց հարստութիւնն աւելցնելու համար անհրաժեշտ հարկ է բարեկարգութեան արդիւնաւոր միջոցներ ձեռք առնուլ։ Այս դարման տանելու համար՝ տէրութեան եկամտից իսկ աղբիւրն համարուած հարստութիւնն աւելցնելու է, որ անտառներէն, հանքերէն և արքունի հողերէն առաւել ևս օգուտ քաղելով կրնայ ըլլալ։ Այս համար պէտք է ճանապարհներ շինելով և հաղորդակցութեան միջոցներ բանալով, երկրագործութիւնն ու վաճառականութիւնն ընդարձակել, և սոյնց գործադրութեան համար ներքին կամ արտաքին դրամատեղեաց ձեռնտուութեամբ գտնել։ Հարկ է նաև ներկայ եկամտից ժամանակին ձեռք անցնելուն արգելքները վերցնելով, յառաջագրեալ նպատակին անսայթաքաբար դիմել, որուն հասնելուն համար թէ և տէրութեան ներկայ բարձրաստիճան պաշտօնատարներն ու ժողովներն ամեն ջանք 'ի գործ կը դնեն, բայց ընթացիկ գործոց զբաղումները ժամանակ չեն թողուր ընդհանուրին վերաբերեալ օգտակար միջոցներու վրայ երկարօրէն խորհելու։ Արդ՝ եթէ յիշեալ միջոցներուն վրայ ուրիշի խորհելու, և այս նկատմամբ եղած առաջարկութիւններն ուշադրութեամբ առնելով կայսերական կառավարութեան ներկայացնելու համար, հմուտ և ձեռնհաս մարդոցմէ բաղկացեալ ժողով մը կազմուի Բ. Դրան, որ ընթացիկ գործոց չզբաղելով՝ միայն խնդրոյ հիմն եղած կէտերը քննութեան առնու և գործադրութեան համար պէտք եղած տեղեկութիւնները ներկայացնէ, տարակոյս չկայ որ կարճ ժամանակի մէջ մեծ արդիւնք կրնայ յառաջ գալ։»

Բ. Մեծ Եպարքոսն իր տեղեկագիրը կը վերջացնէ Օգոստափառ Ինքնակալին առաջարկելով որ ասկէ յառաջ կազմուած գանձուց ժողովին պաշտօնն ընդարձակուի, և Նորին կայսերական վեհափառութեան կը ներկայացնէ յիշեալ ժողովին կանոնագիրը, որուն թարգմանութիւնը մեր հետևեալ թերթին կը թողունք։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՂԻԱ

Արդէն ծանուցած ենք Ս. Պալին Ֆրան-Մասոններուն դէմ խօսած ճառը, որոյ ընկերութիւնը կը բանադրէր։ Հիմի Ֆրան-Մասոնական սենեակը Ս. Պալին ուղղեալ նամակի մը մէջ անոր ճառին կը պատասխանէ, եւ 'ի պաշտպանութիւն Ֆրան-Մասոնութեան՝ իրենց ընկերութեան քանի մը կանոններն յառաջ կը բերէ որ են.

« Յօդ. 1. — Ֆրան-Մասոնութիւնն էապէս մարդասիրական, փիլիսոփայական եւ յառաջդիմական ընկերութիւն մ'ըլլալով, իր նպատակն է ճշմարտութիւնը փնտռել, աշխարհական բարոյականութեան, գիտութեանց եւ արուեստից պարապիլ, եւ բարեգործութիւն ընել։

« Իրեն սկզբունք ունի Աստուծոյ էութիւնը, հոգւոյ անմահութիւնը եւ մարդկային համերաշխութիւնը։

« Խղճի ազատութիւնն իբրեւ իւրաքանչիւր մարդոյ յատկացեալ իրաւունք մը կը նկատէ, եւ ոչ զոք հաւատքին պատճառաւ կը մերժէ։

« Իրեն նշանաբանն է ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն։

« Յօդ. 2. — Իր այս բարձր դիրքին մէջ Ֆրան-Մասոնութիւնը կը յարգէ իր ամեն մէկ անդամոյ կրօնական դաւանութիւնն ու քաղաքական կարծիքները, բայց բացարձակապէս կ'արգիլէ իր ժողովներուն որ եւ է կրօնական կամ քաղաքական նիւթոյ վրայ վիճաբանել, մանաւանդ կրօնից եւ քաղաքային իշխանութեանց գործերը եւ կառավարութեանց ձեւերը քննադատել։

« Ֆրան-Մասոնութիւնն իր անդամոց կը յիշեցնէ թէ՝ իբրեւ Մասոն եւ քաղաքացի, իրենց առաջին պարտականութեանց մէկն է իրենց բնակած երկրին օրէնքներն յարգել։

« Յօդ. 3. — Ֆրան-Մասոնութիւնն իբրեւ մարդկութեան աննահանջելի օրէնքներէն մէկը կը նկատէ աշխատելու պարտականութիւնը, իւրաքանչիւրին ըստ իւր կարողութեան աշխատիլ կը պատուիրէ եւ հետեւաբար կամաւոր անգործութիւնը կ'արգելու. . . .

Նամակին հեղինակները կը հերքեն իրենց ընկերութեան քաղաքա-կրօնական կերպարանք մ'ունենալը, եւ կը յարեն թէ Ֆրան-Մասոնաց անկախութիւնը երբէք չի խոնարհիր մէկու մը փառասիրութեան առջեւ, եւ թէ երբէք չեն ընդունիր դիակի պէս կրաւորական հնազանդութեան վարդապետութիւնը*։

« Մեք կը սովրեցնենք, կըսեն, Աստուծոյ էութիւնը, եւ առանց այս կամ այն կրօնքը պարտաւորելու Մասոնութիւնն իր անդամոց կը պատուիրէ. « Անձնադրութեամբ « պաշտեցէք ձեր հարց ուսուցած կրօնքը. « Ամեն յարգանաց պարտք մ'է կենաց մէջ « ձեռնէ յառաջ եկողներուն։

« Հոգւոյ անմահութիւնը հաստատելով իւրաքանչիւր մարդոյ աղնիւ եւ վեհ ըլլալ կը սովրեցնենք։

« Քաղաքականութեան մէջ ամեն բանէ առաջ քաղաքացի ըլլալ կուզենք, եւ կուսակցութեան կռիւներէն վեր կը դասենք ազգայնութիւնն ու հայրենեաց պաշտպանութիւնը։

« Ազնուականութիւնը կը մերժենք, վասն զի յաւելի դեղջուկին եւ աղնուականին երակին մէջ ալ հոսած արիւնը մի եւ նոյն տարրներէն կը բաղկանայ. մարդիկ հաւասար են, եւ միայն իրենց գործն ու վարքն է իրենց արժէքը զանազանողը։ Գերութեան դարչելի նախապաշարումը վերցնող Աբրահամ Լինքօլն Ֆրան-Մասոն է։

« Մեք ամենէն առաջ ըսինք թէ մարդոց բարոյականին ուղղելու եւ աշխարհս քաղաքակրթելու միակ միջոցն աշխատութիւնն է. ուստի 'ի նշան աշխատութեան մեր ժողովներուն մէջ դրոշմ մը կը կրենք եւ կըսենք թէ « Ընտանիքը, հայրը, մայ- « րը, կինը, զաւակները մարդուս բոլորտի- « քն անանցանելի շրջապատ մը կը յօրի- « նեն, յորոց չկրնար զատուիլ. Նախ անոնց վրայ մտածելու է, ետքը իրեն։

« Մարդս իրեններուն պարտական է մտաց եւ մարմնոյ հացը. Բարոյականութիւնն օրինակով կը քարոզուի. Ուստի նոր ընդունուող անդամոց հաց եւ ջուր ներկայացնելով կըսէ. « Խնայողութիւնը՝ առաքինութիւն մը, պարտականութիւն մը եւ ընկերները պաշտպանելու գործ մ'է. անով ձեր խնդքը մինչ ձեր հետ կապի, եւ ձեր ծերութիւնն ալ գեղեցիկ օրուան մ'իրիկունը կըլլայ։

« Ըստ մեզ՝ ազատութիւնն անկապտելի իրաւունք մ'է եւ իրեն բացարձակ սահման ունի ուրիշին ազատութիւնը.»

Յետոյ կը բացատրեն թէ ինչու համար այնչափ կրօնքէ ու կարծիքէ մարդիկ կը միանան Մասոնեան ընկերութեան մէջ, վասն զի կըսեն, Միջին դարուց կրօնական եւ քաղաքական պատերազմները աշխարհս արիւնաներկած են. ուստի յանդգնանք կամ մեղք է հիմա որ մարդիկ զիրար ճանչեն եւ յարգեն՝ առանց իրենց դաւանութեանցն եւ կարծիքէն հրաժարելու, եւայլն։

* Ճիզուիթներն իրենց անդամոց այս վարդապետութիւնը կը սովրեցնէին թէ « դիակի պէս » իրենց մեծաւորաց հնազանդելու պարտաւոր են։

Ուրիշ այլ եւ այլ երկիրներու Ֆրանմասոնական սենեակներ ալ նոյնպէս Ս. Պալին պատասխան գրած եւ իրենց վրայ եղած ամբաստանութիւններուն դէմ բողոքած են, յայտնելով որ Ս. Պալը ճիզուիթաց բանսարկութիւններէն խաբուելով սխալ կարծիքներ ունեցեր է իրենց ընկերութեան վրայ։

ԻՏԱԼԻԱ

Իտալիոյ մէջ ազգային երեսփոխանաց ընտրութիւնները կը շարունակեն։ Մինչեւ հիմա կատարուած 140 ընտրութեանց 90 ը չափաւոր ազատամիտ մասէն են, 45 ը մոլեռանդ սահմանադրականներէն, եւ 5ը կղերականներէն։ Հասարակապետականք յաջողութիւն չեն գտած, եւ նոյն իսկ Կարիպալտի առաջին քուէարկութեան մէջ մեծագոյն մաս չէ կրցած առնել։ Իթօսլի լրագիրը կըսէ թէ Մաձձինեանք եւ կղերականք հաւասարապէս յաղթուեցան, եւ յաջողութիւնը բարեկարգութեան կուսակից սահմանադրականաց կողմն է։

ԱՄԵՐԻԿԱ

Միացեալ-Նահանգաց ազգային պարտքը 600 միլիոն լիրայի կը հասնի. Պատերազմին բոլոր ծախքը փոխառութեամբ եղեր է, առանց տուրքերն աւելնալու։ Բայց այս պարտուց վճարման համար հիմա եկամուտներն 80 միլիոն լիրայի պիտի հասնին, եւ ծախքը 70 միլիոն լիրայի պիտի իջեցնեն, որով տարեկան պարտուց շահն ու գլխաւորը հատուցուելէն ետեւ 10 միլիոն լիրա ալ պիտի աւելնայ։ Աւելցած եկամտից մէջ է նաեւ մաքսն ալ, որուն սակագինը (Թարիֆա) պիտի բարձրանայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՄԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

" Տարբեր կերպով շարուած բառերը տարբեր իմաստ կուտան, կըսէ Պասքալ, եւ տարբեր կերպով շարուած իմաստներն ալ տարբեր ազդեցութիւն կունենան"։ Ասոր համար զարմանալի չէ որ վիճաբանութեան մէջ մէկ գրչէ մ'ելած բառն ուրիշ գրչի մը ներքեւ տարբեր կերպարանք առնու, կա՛մ գիտմամբ, կա՛մ կանխակալ կարծեօք եւ կա՛մ սխալմամբ։ Ահա այսպէս եղաւ մեր քանի մը շաբաթ առաջ Ազգ. Ժողովոյ կազմութեան համար գործածած "համամտութիւն" բառն ալ. ոմանք անոր մէջ մտաքնդութիւն եւ մտասպանութիւն գտնելցին. ոմանք ալ ուրիշ տեսակ մեկնութիւններ տուին։ Բայց ասոնց ամենն ալ հանդարտ դատողութենէ առաջ եկած կարծիքներ չէին, այլ չափազանցութիւններ, որք գաղափարները թիւրելով՝ հակառակութեան կառաջնորդեն, եւ այնպիսի խառնակութիւն մը կը պատճառեն որ երբեք մեկուն բանը միւսը չհասկընար։ Զանոնք ուրեմն ներկայ յօդուածիս մէջ մեր գործածած "համամտութիւն" բառը բացատրելու, որպէս զի խնդիրը պարզ եւ սխալ մեկնութիւնները վերջ գտնեն։

Ի՞նչ է համամտութիւնը։ Խնդրոյ մը կամ գործի մը վրայ մէկ միտք, գաղափար կամ համոզում ունենալ։ Բայց այս վախճանին հասնելու համար տարբեր եղանակներ կան, եւ ահա հոս կը սկսին համամտութենէ խորշողներն ու չափազանցութեան մէջ կիյնան։ Բռնաւոր մ'իր ստրկացելոց հրաման մը կուտայ եւ ամենքն ալ կը հնազանդին, եւ թէպէտ անոր անիրաւութիւնն ալ ճանչողներ գտնուին, բայց ասա չեն կը լռեն։ Ահա մտասպան համամտութիւն։ Շահամոլ մ'իր շահուն համար ուրիշի մը սխալ կամ ապօրինաւոր կարծեաց հաւանութիւն կուտայ եւ համոզուիլ կը ցուցնէ։ Ահա կեղծաւոր համամտութիւն։ Ուրիշ մ'ալ խնդրոյ մը վրայ դատողութիւն ընելու եւ կարծիք յայտնելու անկարող, ականջին դպած ամեն հնչւոյն խօսքերն իբրեւ կանոնի կը հաւանի։ Ահա կոյր համամտութիւն։ Այսպէս բազմաթիւ օրինակներ կրնանք յառաջ բերել. բայց ասոնց եւ ոչ մէկն ալ մեր ըսած համամտութիւնը չէ եւ չի կրնար ըլլալ։ Մեր ըսած համամտութիւնն այն ատեն կըլլայ, երբ քանի մը իրարմէ անկախ, անշահասէր, խորհելու կարող եւ բարեխիղճ անձինք, հասուն խորհրդածութեամբ եւ ողջամիտ դատողութեամբ խնդրոյ մը վրայ կը համաձայնին՝ առանց կամապաշտութեամբ յամառելու եւ իրարու դէմ հակառակելու։ Ահա այս է մեր ալ Ազգ. Ժողովին համար բաղձացած համամտութիւնը, որուն կուզես համաձայնութիւն ըսէ, կուզես ներդաշնակութիւն, կուզես զուգութիւն կամ միաբանութիւն, ամենն ալ մի եւ նոյն են. միայն թէ կամապաշտութեան ու հակառակութեան ոգին մէջ տեղէն վերնայ։

Այսպիսի համամտութիւն մը կարելի՞ է արդեօք. Այո՛, վասն զի օրինակներն ամեն օր կը տեսնենք, եւ 'ի զուր ոմանք անհնար է կըսեն առանց խնդրոյն խորը մտածելու։ Ըստ մեզ՝ համամտութիւնն անհնար է ըսել՝ ճշմարտութիւնն անհնար է ըսել է, որովհետեւ յայտնի ճշմարտութեան մը վրայ ոչ միայն քանի մը մարդիկ՝ այլ կրնանք ըսել նաեւ թէ համայն մարդկային ազգն ալ կրնայ համամիտ ըլլալ։

Ուրեմն ինչպէս որ արեւուն գոյութիւնը չուրացուիր, այնպէս ալ համամտութեան հնարաւորութիւնը չկրնար ուրացուիլ։ Բայց համամտութիւնը հին ատենները բռնութեամբ կըլլար, հիմա իւրաքանչիւրին ազատ համոզմամբն ու իր պարտականութիւնները ճանչելով կըլլայ, այնպէս որ նոյն իսկ վիճաբանութեան ազատութիւն բառին ալ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ ճշմարիտը գտնելու եւ անոր վրայ համոզուելով համամիտ ըլլալու միջոց մը։

Այսօր ճշմարիտը գտնել դիւրին բան չէ, եւ ասոր համար կարծեաց անհամաձայնութիւններ կը ծագին, զոր բարոյական եւ նիւթական պատասխանատուութիւններ ունեցող պաշտօնի մը մէջ գտնուած անձինք պէտք չէ որ 'ի հակառակութիւն փոխարկեն՝ միայն իրենց կարծիքը՝ կամ լաւ եւս ըսենք կամքը յառաջ տանելու դիտմամբ։

Ինչպէս համամտութիւնը, նոյնպէս ալ վիճաբանութեան ազատութիւնն ընդարձակ իմաստ մը կուտայ. եւ որովհետեւ մարդիկ ամենէն սրբազան բաները կրնան չարաչար գործածել, վիճաբանութեան ազատութիւնն ալ կրնան չարաչար գործածել։ Ո՛վ կրնայ ուրանալ զայս։ Մեր նպատակն այս գծածմը Ազգ. Ժողովին մէջէն բառնալու միջոց մը գտնել էր, եւ ասոր ալ պատճառներ ունէինք, զորս ազգային գործոց ընթացքը գիտող անաչառ միտքերը դիւրաւ կրնան ըմբռնել։ Չափազանցութիւն եւ անիրաւութիւն չընելու համար՝ չենք ուզեր մանրամասնաց վրայ ծանրանալ. բայց ենթադրելով թէ Ազգ. Ժողովն ընկերութիւն մ'եղած ըլլայ, ինչ պիտի ըսէ մէկն երբ անոր գրասենեակը մտնելով տեսնէ որ ընկերներն օրն 'ի բուն կը վիճին առանց գործ կատարելու. Ո՞չ ապաքէն այնպիսի ընկերութիւն մը քիչ ատենէն կը քայքայի։ Պատմութիւնը՝ վէճող եւ անգործ վարչութեանց աղետաբեր օրինակներն աչաց առջեւ կը ներկայացնէ, զորս անհնար է չխոստովանիլ։ Յունաց վերջին կայսրն ու նախարարներն ալ Ս. Սոֆիայի եկեղեցւոյն մէջ ժողովելով կրօնական անվերջանալի վէճերու զբաղած էին մինչդեռ Օսմանեան զօրքը միւս կողմէն Կ. Պոլսոյ կառնուր եւ իրենց փառաւորեալ կայսրութիւնը կը կործանէր։ Երբ ազգային գործերը թշուառ վիճակի մէջ են եւ անմիջական դարման կը պահանջեն, երբ մէկ կողմէն մտացուրս վտանգներ եւ միւս կողմէն անգործութիւն, իրարու դէմ հակառակութիւն եւ անտարբեր վէճեր մեծամեծ վնասներ տալ կսպառնան, հաւատարիմ թերթ մը իր պարտականութիւնն առ ոտն կոխած կըլլայ եթէ իր բոլոր զօրութեամբը չկրկնէ այն խօսքը զոր Հռովմայեցի մը կը գոչէր ծերակուտին՝ երբոր Կարթագենա իր դաշնակիցներովը Հռովմայ վրայ կը քալէր։

" Կարթագենա Հռովմայ դրունքն հասած է, եւ դուք կը խորհիք եւ կը վիճէք տակաւին։ "

Ի՞նչ էր ասոր դարմանը, եթէ ոչ կարելի եղածին չափ Ազգ. Ժողովին այնպիսի կազմութիւն մը տալ, ուր աւելի համաձայնութիւն, ներդաշնակութիւն, իրարու վրայ վստահութիւն գտնուի, եւ ուր հակառակութեան ոգին չկարենայ ժողովն անդամալոյծ ընել։ Այս դրութիւնը մեք չհնարեցինք, այլ ամեն օր անոր գործադրութիւնը կը տեսնենք քաղաքակիրթ Եւրոպայի սահմանադրական վարչութեանց մէջ։ Ամենեւին տեսնուած չէ որ մի եւ նոյն վարչութեան անդամներն իրարու ներհակ եւ իրարու վստահութիւն ու համակրութիւն չունեցող մարդոց մէջ կազմուին։ Բայց ասոր չհետեւիր թէ վարչութեան անդամները կամ պաշտօնատարներն իրենց մէջ միաբանելու են Ազգն իրենց կամաց համեմատ կառավարելու համար, քանի որ իրենց իշխանութիւնը ժամանակաւոր եւ պատասխանատու է։ Իսկ եթէ իրենց մէջ կարծեաց համաձայնութեան տարբերութիւն մը ծագի եւ չկրնան զիրար համոզել եւ համաձայնիլ, այն ատեն երկու կողմէն մէկը հրաժարական կուտայ եւ անհամաձայնութիւնը կը վերնայ։

Այսու ամենայնիւ կրնայ պատահիլ որ մէկը վարչութեան անդամ ըլլայ եւ իրեն համար յատուկ կարծիք մ'ունենայ, միայն թէ այն մասնաւոր կարծեաց համար իր ձեռնտուութիւնը զլանալու չէ իր պաշտօնակցաց։ Ասոր շատ օրինակներ կրնանք ցուցնել։ Անգղիոյ ելեւմտից պաշտօնեայ Գ. Կլէտսթօնի կարծիքը շատերուն ծանօթ է, որ է անգղիացւոց ազգին ընդհանուր քուէարկութեան իրաւունք տալ, կարծիք մը զոր անցեալ տարի համայնից խորհրդարանին մէջ խօսած մէկ նշանաւոր ճառովը յայտնած է. բայց ասոր համար վարչութեան մը հակառակեցաւ իր նախագահն Լորտ Բալմէրսթընի դէմ, որ իր կարծեաց գործադրութեան առաջին խոչընդոտն էր։ — Ոչ երբէք։ Ուրեմն մեր նորանշան իմաստասիրաց տրամաբանութեան համեմատ պէտք է ըսել թէ Գ. Կլէտսթօն կա՛մ իր կարծիքը ծախած կա՛մ մտացրիւ եղած էր։ Բայց ոչ. Գ. Կլէտսթօն պատուաւոր կերպով իր կարծիքը պահեց իրեն համար, սպասելով որ ժամանակը գայ զայն 'ի գործ դնելու, եւ իր պաշտօնը շարունակեց։ Հիմա ալ որ Լորտ Ռըսըլ պաշտօնէից գլուխն անցաւ, փոխանակ զայն տապալելու՝ որ խիստ դիւրին էր իրեն համար՝ շատերուն աչքն արդէն իր վրայ ըլլալով, ինչպէս ամեն լրագիրներ կը ծանուցանեն՝ վստահութեան եւ համամտութեան ապահովութիւններ տուաւ անոր։

Ասոնք են ահա կառավարութեան ճշմարիտ սկզբունքները՝ որոց մեր ազգը չէ վարժուած, եւ մեք ալ մեր ազգին ներկայ վիճակին մէջ չենք կրնար առաջարկել որ ընդունուին, վասն զի ամեն ազգ իր վիճակին եւ կացութեան յարմար օրէնք կունենայ։ Մեր ազգային վարչութիւն բաւական պարզապէս կրօնական հասարակութեան մը ներքին կամ առանձին գործերը անօրինելու միայն պաշտօն ունի, ուստի այս նկատմամբ ըսել կ'ենք թէ մեր գործելու սահմաններն ընդարձակ չեն, եւ թէ պէտք չէ գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ յարուցանելով մեր անմիջական պարտականութիւնները կատարելու անփութանալ։ Մեր ըսածը պարզապէս ճշմարտութիւն մ'է, եւ չար բաղձանք կը սխալի այն որ ուրիշ մեկնութիւններ կուտայ։

Մինչեւ հիմա մեր ըսածներէն կը տեսնուի թէ համամտութիւնը համաձայնութիւն եւ միաբանութիւն ըսել է. թէ ոչ երբէք մտասպանութեան համանիշ կրնայ ըլլալ. թէ անհնար չէ, ինչպէս ոմանք կը պնդեն, եւ թէ վարչութեան մը կենսական պէտքն մէկն է։ Բայց կրնա՞նք ըսել թէ նախընթաց Ազգ. Ժողովին քայքայուելուն բոլոր պատճառն ալ անհամամտութիւնն եղաւ։ — Չենք ուզեր այս կէտը մանրամասնաբար քննել, ինչպէս Ընդհ. Ժողովն ալ խոհեմութեամբ հարկ չհամարեց հրաժարականաց պատճառները քննել. միայն թէ ասա հաւաստի է որ եթէ համամտութիւն ունենար՝ հրաժարեալ Ազգ. Ժողովն աւելի հաստատուն կազմութիւն մը կը վայելէր։

Գոհ ենք ուրեմն որ երեսփոխանական ժողովն իրարու հետ համաձայնելու եւ միաբանութեամբ իրենց պարտքը կատարելու յորդոր եւ պատուէր անձերէ Ազգ. Ժողով կազմելու պէտքը զգաց, եւ այս միտք ընտրելեաց ցանկ պատրաստելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովն հնար եղածին չափ յաջողէր Ընդհ. Ժողովոյ բաղձանաց պատասխանելու եւ նոր Ազգ. Ժողովն ալ կարող ըլլար մինչեւ Սահմանադրութեան ներկայ շրջանին վերջն Ազգին գործերը գոհացուցիչ կերպով անօրինելու, գլխաւորապէս ազգային ընդհանուր տուրք եւ գաւառական վարչութեանց հաստատութիւնը փութացնելով, որ իր պաշտօնին ամենէն կարեւոր եւ անյապաղելի մասերն են, եւ որոց վրայ քիչ օրէն խօսելու առիթ կունենանք։

. . . խմբագիր.

Համոզուած ենք որ՝ ազգային անհատի մը ամենէն սրբազան պարտքն ու իրաւունքն իր երեսփոխանական ընտրութիւնն է։ Ուստի այս մասին եղած անտարբերութիւնն ու անհոգութիւնը պարտազանցութիւն մ'է որ մինչեւ իսկ ազգատեցութեան կը հասնի։

Սամաթիոյ ընդհանուր ատեանն այս անգամ իր բաժնին ինկած երեսփոխանաց ընտրութիւնը մինչեւ հիմա ուշացնելով՝ իբրեւ անտարբեր եւ իբրեւ անհոգ իրաւամբ մեղադրանաց արժանի կերեւի ազգին առջեւ։

Մեք Սամաթիոյ բնակիչքս այս մեղադրանքէն ազատելու համար՝ այժմէն մեր Թաղ. խորհրդոյն այս մասին ունեցած թոյլ վարմունքին դէմ կը բողոքենք եւ Ս. Պատրիարքին ու Գործադիր յանձնաժողովոյն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք։

. . . խմբագիր, շատեր կան կասկածող որ՝ այս ընտրութեան ուշանալը իր գաղտնի պատճառն ունի, այն է՝ հիմնովին երեսփոխան ընտրելու համար խոստացուած անձեր կան, եւ այս խոստումը գլուխ հանելու համար մեքենաներու պատրաստութեան զբաղած են, կըսեն, Թաղ. խորհրդականներէն ոմանք։ Բայց մեք այսպիսի տարակուսի պէտք չունենալը յայտնելով կը խնդրենք որ մեր բողոքը հրատարակել բարեհաճիք։

Մնամք եւայլն.

1863 Յուլ. 28 (Ստորագրութիւնք)

Սամաթիա

. . . խմբագիր.

Օգոստոս 25ին ազեալ հրկիզութեան առաջքն առնելու նպատակաւ Թաղ. խորհրդոյս կողմէ եղած ծախուց մասնակից գտնուելու համար հետեւեալ բարեսէր ազգայինք փութացին մարդասիրական ոգւով նպաստամատոյց ըլլալ.

250	Ղրշ.	Երժ.	Սիմէոն Վարդապետ Փոխանորդ Ս. Երուսաղէմայ
100	"	"	Տ. Սուքիաս Աւագ քահանայ Մայր Եկեղեցւոյ
500	"	Մեծ.	Յակոբ Աղա Մուպահեաճեան
500	"	"	Յարութիւն աղա Գուբամճեան
400	"	"	Գրիգոր աղա Թուլուզեան
106	"	"	Կարապետ աղա Գապաճի
106	"	"	Աբրահամ աղա Օտապաշեան Սոկրիչ
100	"	"	Յովսէփ Աղա Զըրաճեան Սոկրիչ

2062 Ղրշ. Գումար

Երբ՝ Թաղ. խորհուրդս իւր սրտագին շնորհակալութիւնը Ձեր պատուական լրագրոյն միջոցաւ հրապարակաւ կը յայտնէ յիշեալ բարեսէր անձանց՝ որք այսպիսի նեղ եւ դժուարին պարագայի մը մէջ աջակից եւ ձեռնտու գտնուեցան Թաղ. խորհրդոյս, եւ զինքը խրախուսեցին իւր ջանից մէջ.

Այս առթիւ խորհուրդս կը փութայ նաեւ իւր շնորհակալութիւնը մատուցանել Մուսալլայի գերապատիւ Մեծ. Կարապետեան Գրիգոր աղային, որ անցեալ համաճարակ հիւանդութեան միջոցին Թաղիս աղքատ ժողովրդեան համար պատրաստած 400ի չափ դեղագիրներուն դրամը խորհրդոյս կողմէ վճարուելու ատեն ընդունիլ յանձն չառաւ, իւր կողմանէ ազգասիրական ծառայութիւն մը ըրած ըլլալու նպատակաւ։

Բարեհաճեցէք, ... խմբագիր, սոյն երկտող նամակիս ձեր լրագրոյն մէջ տեղի մը շնորհել։

Ի դիմաց Թաղ. խորհրդոյ
Մայր Եկեղեցւոյ. Ատենադպիր

28 Յուլ. 1863 Ս.... Բ....

Վերջին Ընդհ. Ժողովոյ ըրած անօրէնութեան համեմատ՝ Ընդհ. Ժողովոյ դիւանին եւ Ազգ. Ժողովոյ անդամոց ընտրութեան քուէարկութիւնն ու քուէհամարը այսօր կատարուելով քուէից բացարձակ առաւելութիւն ստացան.

Ընդհանուր ժողովոյ դիւանին համար

Վսեմ. Գ. Եղայեան էֆէնտի, ատենապետ.

Քաղաքական ժողովոյ համար

Մեծապատիւ

Մկրտիչ էֆէնտի Ալիքեան
Եսայի Ս. էֆէնտի Տօնեան
Աբրահամ էֆէնտի Հաճինց
Սիմոն էֆէնտի Նորատունկեան
Միքայէլ էֆէնտի Մօմճեան
Յովակիմ էֆէնտի Նեֆուզեան
Մկրտիչ էֆէնտի Պէրպէրեան
Թորոս Գրիգ աղ.
Սարգիս էֆէնտի Եղանեան.

Մնացեալ ատենին անդամոց ընտրութեան համար վերոյին քուէարկութիւն պիտի ըլլայ յառաջիկայ շաբթու մէջ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝
Մարիոսեան մեծապատիւ Գրիգոր էֆէնտին պատերազմի պաշտօնատան օտար լեզուաց թարգմանութեան դիւանին գլուխ անուանեցաւ փոխանակ Թընիըլեան մեծապատիւ Յակէր փաշային։

—Երկուշաբթի օրը մայրաքաղաքիս ուսումնական դեսպանը մեծ հացկերոյթ մը տուաւ ՚ի պատիւ Անգղիոյ դեսպան լորտ Լայոնի։ Այս հացկերոյթին ներկայ էին Բարձր. մեծ Եպարքոսը, Բարձր. Ալի փաշան, Բարձր. Քէամիլ փաշան, Վսեմ. Քեամիլ պէյը, և մայրաքաղաքիս բոլոր դեսպանները։
Չորեքշաբթի իրիկուն ալ Ռուսաց դեսպանը նոյնպէս հացկերոյթ մը տուաւ Բ. Դրան նախարարներուն և օտար դեսպանաց՝ ՚ի պատիւ լորտ Լայոնի։

—Մայրաքաղաքիս անգղիական Լեւանթ Հէրըլտ լրագրին խօսքին նայելով՝ մայրաքաղաքէս Ադրիանուպոլիս երկաթուղի մը շինելու արտօնութեան համար նորէն բանակցութիւններ բացուեր են Բ. Դրան և Փարիզի Քրէտի Մօպիլիէ ըսուած դրամական ընկերութեան մէջ, և այս շաբթու վերջերը ընկերութեան կողմէն երեք ճարտարապետ և Բ. Դրան կողմէն ալ Հաֆըզ պէյը Ռումէլի գացեր են երկաթուղոյն յատակագծին քննութիւնը կատարելու։

— Փարիզի Իւնիօն Մէտիքալ անուն բժշկական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ այնձին քոլերական ախտը Թուլոնի և Մարսիլիայի հիւանդանոցներուն մէջ քոլէռայի դարմանին գործածուելով՝ խիստ զօրացուցիչ արդիւնք յառաջ բերեր է. այնպէս որ 26 հիւանդին 5ը միայն մեռեր են, իսկ 21ը բժշկուեր են։

—Պէրութէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Լիբանանու կառավար Վսեմ. Տաւուդ փաշան այս անգամ Լիբանան հասած ատեն կարգէ դուրս համակրութեամբ և յարգանօք ընդունուեր է երկրին ժողովէն, որք Տորին փոխանութեան խնամոտ կառավարութեան օգտակար արդիւնքներէ անմեկնել՝ վերջին աստիճան գոհ և շնորհակալ են իրմէ։

—Աղեքսանդրիայէն լուր կու տան թէ Սուտանի արեւելեան նահանգաց մէջ ապստամբ գունդ մը եգիպտական զօրք ապստամբելով՝ աւարառութիւն և ուրիշ ծանր անկարգութիւններ գործեր են երկրին մէջ։ Գունդին հրամանատարներն ու պաշտօնակալներն ալ չըհնազանդելով՝ ապստամբները զալեր, ձգեր փախեր են։ Բայց Սուտանի կառավարիչն անմիջապէս բաւական զօրք ղրկեր է ապստամբաց վրայ, որք արիւնահեղ կռուէ մը ետև յաղթուեր ցիրուցան եղեր, և շատերն ալ ձերբակալ եղեր են։

—Իզմիրի մեր արգոյ Թղթակիցը կը ծանուցանէ մեզ թէ անցեալները Պըրգամայի վրայօք լրագրոյս միջոցաւ հրատարակուած տեղեկութեանց մէջ ըսուած ըլլալով թէ անդ՝ոյն ազգային արձանի 2000 լիրայի չափ ատակը քաղաքին մէկ քանի հայ երեւելեաց վրայ է, անոնցմէ մէկը՝ Գարաա Խաչատուրեան մեծ ազգ. Յակոբ աղա՝ յատկապէս մեր Թղթակցին գիր գրելով կը ծանուցանէ թէ ինքը բնաւ տալիք չունի ազգային ատակին, և կը խնդրէ որ այն յայտարարութիւնը լրագրոյս միջոցաւ ալ հրատարակուի, որպէս զի ապագայ կասկածներ չըլլան իր վրայ։
Մեր արգոյ Թղթակիցն այս խնդիրը մեզ հաղորդելէ ետև՝ կը վկայէ թէ յիշեալ Յակոբ աղան 28 տարի առմենայն հաւատարմութեամբ ազգին ծառայած և Պըրգամայի հայ ժողովրդոց գոհութիւնն ու շնորհակալութիւնը գրաւած է, այնպէս որ այս օրերս ալ Թախանձանօք կը խնդրեն իրմէ որ կառավարութեան ժողովին անդամութիւնը նորէն իր վրայ առնու, յորմէ ծերութեանը պատճառաւ հրաժարած էր։

—Փարիզի Թան լրագրին մէջ հետեւեալը կը կարդանք։
«Թէ որ Ռուսաց Թիֆլիզաստանի Սամարղանա քաղաքն առնելը տուողուի, շատ օգտակար արդիւնք յառաջ կրնայ գալ գիտութեանց և գրականութեան համար։ Սամարղանա Լէնկ—Թէմուրի հին մայրաքաղաքն է, այն փառաւոր աշխարհակալին, որ իր ետևէն թէպէտ աւերակներ կը ձգէր, բայց և այնպէս իր տիրած բոլոր ժողովրդոց՝ Հայոց, Վրաց, Ասորւոց, և այլն բոլոր գրեանքն ու ձեռագիրները ժողվեց Սամարղանա տարաւ և ամուր դղեակի մը մէջ դնելով՝ ծածկեց պահպանութեամբ արգիլեց որ ամենեւին անկից բան դուրս չհանուի։ Այս արգելքը Լէնկ—Թէմուրէն ՚ի վեր խստիւ կը պահուի։
«Բայց արդեօք այն թանկագին գրական և ուսումնական գանձը կը մնա՞յ տակաւին։ Այո՛, ըստ ամենայն հաւանականութեանց։
«Աւելի քան տարի յառաջ, Պ. Խաչատուր Յօհաննէսեան անուն արեւելեան լեզուաց քաջահմուտ անձ մը ամեն տեսակ հնարիւք յաջողեցաւ միայն ժամու մը չափ վերոգրեալ ամրոցը բանալ տալով՝ այն գաղտնածածուկ տեղը մտնել, ուր կըսէին թէ գիրքերն ու հրեշտակներն իրարու հետ շարունակ կը մարտնչին, և անոնք բարի անոնք ալ չար գիրքերը կը պաշտպանեն։ Հոն Պ. Խաչատուր հազարաւոր հատորներ տեսաւ փոշիներուն մէջ գիզուած, զորս աչքէ անցունելու համար տարիներ պէտք էին, և ինքը միայն ժամ մ՚ունէր։ Անոնցմէ մէկը ձեռք առաւ, որ ամենայն ազգաց հին դիւցազնաց պատմութիւնն էր, հայերէն լեզուաւ և յունական տառերով գրուած Անահտայ և Վահագնի քուրմերէն։ Բաց աստի՝ կային նաև բազմաթիւ հայերէն և վրացերէն ձեռագիրներ, արաբերէն բանաստեղծութիւններ, յունարէն անծանօթ հեղինակներ, Որոգինեայ գործերը, և հինգերորդ դարուն մէջ Հայոց Օրբաղաշայ օրինաց դէմ ըրած ազգային պատերազմին պատմութիւնը, զոր Եղիշէ վարդապետը գրած է։ Բայց ժամը լրացած ըլլալով հարկադրեցաւ դուրս ելնելու։
«Պ. Խաչատուր յաջողեցաւ Եղիշէի պատմութիւնը դուրս հանելու, զոր 1844ին Փարիզի Թարգմանեց Խանդամեան Գրիգոր վարդապետը։ Այն Թարգմանութեան ծանօթութեանց մէջ պատմուած է (եր 348) Պ. Խաչատուրի ըրած փորձը։
«Պ. Ֆէնէն, որ այն ատեն հասարակաց կրթութեան պաշտօնատան մէջ գիտութեանց և գրականութեան բաժնին տեսուչ էր, Պ. Խաչատուրին փորձը իմանալով 1848ին մտածեց գաղղիացի գիտնականներ ղրկել Սամարղանա Լէնկ—Թէմուրի դրատունը պաշտօնական կերպով քննելու համար. բայց արտաքին գործոց պաշտօնատունը տեղեկութիւն տալով թէ գործը շատ վտանգաւոր և գրեթէ անհնար էր, այս առաջարկութենէն կասիլ հարկ եղաւ։
«Երբ որովհետև Ռուսք հիմա Սամարղանան առած են, թող գո՛նէ այս անգամ պատերազմը քաղաքակրթութեան ծառայէ, և թող Ռուս գիտնականք ՚ի լոյս ածեն այն հարստութիւնները՝ որք թաղուած կը մնան Լէնկ—Թէմուրի դրատան մէջ։»
Մեք ալ ձայնակից կըլլանք Թանին այս առաջարկութեանը, և Ռուսիոյ գիտնական հայոց՝ որոց շատը տէրութեան պաշտօններու մէջ կը գտնուին, ուշադրութեանը կը յանձնենք։

—Անցեալ շաբթու ծանուցեր էինք թէ ազգային Պատրիարքարանը լուր եկած է թէ Սիսի կաթողիկոսը վախճաներ է։ Վարդապետի Հաւատոյ լրագիրը՝ որպէս թէ Մասիսի սխալը բռնել ուզելով՝ հաստատելու կ'ըսէ թէ իրմէ զատ այնպիսի լուր մ'առնող չէ եղած, և թէ ինքը միայն տուած է յիշեալ լուրը։
Դիպուածով երէկ առաւօտ յիշեալ լրագրին արգոյ խմբագիրը Պատրիարքարան գտնուած ատեն՝ մեր գործակալն ալ հոն կը պատահի, և իրեն ներկայութեամբը Սիսի կաթողիկոսին վախճանելուն լուրը Գեր. Փոխանորդ հայրն ըսուած ըլլալը կը հաստատէ։ Այսպիսի անհշան խնդրոյ մը վրայ խօսիլ աւելորդ կը համարինք. բայց կըսենք որ Վարդապետի արգոյ խմբագիրը մեր ուրիշ անգամ տուած անկեղծ խրատը միտք չընելով՝ դարձեալ ամենաչնչին առիթները ձեռք փախցընել չուզեր անախտութեամբ ինքզինքը պանծացընելու և իր լրագիրը միայն լուրոյ և ճշմարտութեանց աղբիւր ցոյց տալու համար։ Երբ՝ որովհետեւ հաստատուեր է թէ մեր տեղեկութիւնը Պատրիարքարանէն առած ենք՝ տատեան «կրթիքեաց» ընոյը և «մահճաւ» եղածն ալ ըլլալը յայտնի է, և Վարդապետի կը մնայ որ իր ըրած ձրի թշնամանքը ետ առնելով՝ ուրիշ անգամ այսպէս չնչին առիթներ չփնտռէ Մասիսի վրայ յարձակելու, ու ալ Մասիսի լռութիւնն իրեն համար փաստ մը համարի, երբոր իր յարձակումները պատասխանաց անարժան տեսնուին։

Բ․ ԴՈՒՌՆ

ՅԱՂԱԳՍ 25Ի ՀՐԿԻԶԵԼՈՑ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Տասնեւվեցերորդ ցուցակ նուիրատուութեանց

Նախընթաց ցուցակներուն գումարը ղուրուշ	3,731,654
Վսեմ. Քէմալ էֆ. պաշտօնեայ հասարակաց կրթութեան	5000
» Հայտար էֆ. դեսպան Բ. Դրան ՚ի Վիէննա	5000
Քէնան պէյ Մէքթուպճի մեծ Եպարքոսութեան	2500
Ռիւսթէմ պէյ դեսպան Բ. Դրան ՚ի Ֆլորէնցա	2000
Հաճի Թահիր էֆ. անդամ հասարակաց կրթութեան ժողովոյ	750
Նաշիտ էֆ. համարակալ հասարակաց կրթութեան պաշտօ.	250
Ահմէտ Րիֆաթ էֆ. օգնական մէքթուպճի նոյն պաշտ.	400
Էթհէմ էֆ. անդ. դիւանի ներքին գործոց	150
Շէհամ պէյ անդ. » »	570
Ջահիտ էֆ. Մուխթար էֆ. Հագգի էֆ. էֆ. Նաշիտ էֆ. Թահիր. Րէշիտ էֆ. Նուման պէյ, Ալի Րիզա պէյ անդամք ներքին գործոց դիւանին 100 ական	800
Ահսէն էֆ. անդ. » »	200
Ճէմալ էֆ. » » »	110
Խամայիլ Րիֆաթ էֆ. և Եահեա Քեամիլ պէյ անդ. ներքին գործոց	176
Սալիֆ էֆ. » » »	60
Սայիտ էֆ. Արիֆ էֆ. Հաֆըզ Ալի էֆ. Էթհէմ էֆ. Պէհճէթ էֆ. Պէհախատին էֆ. Թահիր պէյ անդամք ներքին գործոց դիւանին 50ական ղուրուշ	350
Գեր. Սուքիաս պատրիարք հայոց կաթոլիկաց Լիբանանու	2000
Մխիթարեանք Վեննայոյ ՚ի Կ. Պոլիս	440
Գեր. Պրունոնի արքեպիս. լատինաց	2000
Գեր. Անարլեա Քալօմաթի ընդհանուր փոխանորդ	1500
Լատին քահանայք Կ. Պօլսոյ	1230
Լատին կրօնաւորք Դոմինիկեանք	1000
» » Թէրրասանթայի	1000
» » Սանթա Մարիայի	1000
» » Ս. Անտոնի	1000
» » Քաբուչինք	500
» » Զիզուսեանք	500
» » Ս. Գէորգ եկեղեց.	300
» » Կրէքօ Մէլիթա եկ.	300
Քրիստոնեայ վարժատանց եղբայրութ.	500
Գումար ղուրուշ	3,763,268

17երորդ ցուցակ

Ամենապատիւ Տ. Պօղոս Պատր. հայոց	5000
» Տ. Եսայի » Երուսա.	1000
Գեր. Գէորգ արքեպիս. նախկին Պատ.	1000
» Արիստակէս արքեպիսկոպոս Անտոնեան կրօնական ժողովոյ	200
» Գէորգ արքեպիս. առաջ. Մարզ.	200
» Յարութիւն » » Կարնոյ	1000
» Նիկողայոս » » Ակնայ	400
» Միսաք » » Տրապիզ.	1000
» Արապիոն » » Մալաթ.	50
» Յովհաննէս » » քարոզիչ Միջագիւղի	150
Արժ. Կարապետ վարդապետ փոխանորդ Պատրիարքի	200
» Խորէն վարդ. քարոզիչ Բերայի	200
» Գարեգին վարդ. ատենադպիր կրօնական ժողովոյ	150
» Յակոբ վարդ. դաւաղանակիր	50
» Ալիքսան վարդ. Ռընճեան	50
» Պօղոս վարդ. քարոզիչ Նարլըգաբուի	30
» Գիւտ վարդ. Երուսաղիմացի	50
» Յակոբ վարդ. քարոզիչ Քարակէօմրիւկի	50
» Գրիգորիս վարդապետ	100
» Յովհաննէս վարդ. քարոզիչ Գալաթիոյ	70
» Բարթուղիմէոս վարդ. քարոզիչ Պէշիկթ.	50
» Պետրոս վարդ. առաջ. Աղերդու	20
» Տիմոթէոս վարդ. նախորդ քարոզիչ Դարըգիւղի	50
» Յուսիկ վարդ. Գալֆայեան	50
» Տ. Սուքիաս քահանայ Մայր եկե.	100
» Տ. Գաբրիէլ աւագ երէց Բէրայի »	100
» Տ. Փիլիպպոս քահանայ Սամաթիոյ	50
» Տ. Մարտիրոս » Իւսք. Ս. Խաչի	50
» Տ. Կարապետ » Գասըմփաշայի	20
» Տ. Սահակ » Հիսարու	20
» Տ. Յովհաննէս » Սըղէրդցի	20
» Տ. Յակոբ » Պալատայի Իւկիւտի	50
» Տ. Գէորգ » Խուրուչէշ.	40
» Տ. Յարութիւն » Պէօյիւքտէր.	25
» Տ. Մովսէս »	30
Մայր եկեղեցւոյ քահանայք	300
Սամաթիոյ քահանայք	100
Միջագիւղի քահանայք	100
Պալատու քահանայք	60
Գալաթիոյ քահանայք	100
Իւսկիւտարի Ս. Խաչի քահանայք	100
Բերայի քահանայք	200
Իւսկիւտարի Ս. Կարապետի քահանայք	100
Գարակէօմրիւկի քահանայք	80
Խասգիւղի քահանայք	100
Տէրվիշ փաշա խորհրդ. հասարակաց կրթ. պաշտ.	2000
Վեր. Հ. Քերովբէ փափ. Պատր. կաթոլիկ հայոց	330
Պ. Մասօր Միշան վաճ. Սերվիացի	50000
» Զամպա օղլու Եօրկի Սարաֆ	3000
» Յարութիւն Թէրզեան օղլու »	3300
» Թէօտօրի Եներեմի վաճառական	352
Հաճի Ալի Ռըզա պէյ Եավէր դեսպ. Պարսից	500
Միրզա Հիւսէյին Պարս վաճառ.	500
Մէհմէտ Միւհսին աղա » »	500
Հաճի Մէհմէտ աղա » »	500
Րէսուլ աղա » »	500
Իսմայիլ աղա » »	400
Աբտուլլահ աղա » »	480
Մէհմէտ Պաքըր աղա » »	490
Հաճի Միրզա Մահմուտ աղա » »	490
Միրզա Աբուլքասիմ աղա » »	490
Հաճի Խասանուլլահ աղա » »	490
Միրզա Ահմէտ աղա » »	490
Հաճի Հէմիր աղա » »	480
Հաճի Իպրահիմ աղա » »	480
Միրզա Աղալար աղա » »	480
Հաճի Ալիէքպէր աղա » »	490
Հաճի Աբտուլ Ալի աղա, Միրզա Ալի աղա, Հասան աղա, Աղալար աղա, Հաճի Ալի աղա, Հաճի Քերիմ աղա Պարսիկ վաճառ. 300 ական ղրշ.	1800
Մէհմէտ Րիզա աղա, Մէհմէտ Իպրահիմ աղա, Հաճի Րիզա աղա, Միրզա Հասան աղա, Մէհմէտ Պաքըր աղա 200ական ղրշ. և Հաճի Րէսուլ աղա 100 ղուրուշ	1100
Մ. Յակոբ աղա Թօքմաճեան	500
Գրիգոր աղա Մերճանեան	500
Յովհաննէս աղա Ճիլաձեան, Թաթէոս և Սարգիս աղայք Մէրամէթճեան, Նազարէթ և Մարկոս աղայք Խզարերեանք, Կարապետ աղա Ներսէսեան, հայ վաճառականք 300 ական ղուրուշ	1200
Մ. Գրիգոր աղա Գարամանեան	270
Անտոն աղա Համբարեան	250
Սիմոն աղա Գըլըճեան, Խաչատուր աղա Ջօհրամեան, Յովհաննէս աղա Գարամանեան, Յովհաննէս աղա Մինասեան, Աստիկ աղա Շիրինեան, Համբարձում աղա Չէքմէճեան, Յովհաննէս աղա Շիշմանեան հայ վաճառականք 100 ական ղուրուշ	1400
Միքայէլ աղա Ասլանեան, Յակոբ աղա Պէկեան, Խաչատուր աղա Եղիկեան 150 ական ղուրուշ	450
Գէորգ աղա Եսայեան, Յարութիւն աղա Զիլճեան, Մ. Գրիգոր աղա Պապազեան, Յովհաննէս աղա Մինասեան, Մկրտիչ աղա Թուսեան, Յարութիւն աղա Համբարեան, Կարապետ աղա Մէսաճեան, Տիգրան աղա Ջուլուզեան, Յարութիւն աղա Ատանալեան, Քրիստոսատուր աղա Նշանեան, Ջնոր աղա Պէօրէկճեան, Մ. Յարութիւն աղա Անտոնեան, Տիգրան աղա Գալֆաճեան, Գառնիկ աղա Հիւսէյինեան 100 ական ղուրուշ	1600
Հանրագումար	3,852,665

Գանձապահ Յանձնաժողովոյ
17/29 Յուլ. 1865 Ս. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

. . . . խմբագիր.

Կը խնդրեմ որ հետեւեալ յայտարարութիւնը պատուական լրագրոյդ միջոցաւ հրատարակելու համար՝ ՚ի տեղեկութիւն հայազգի վաճառականաց։

«Լիվրբուլի մէջ (Անգղիա) քանի մը տարիէ ՚ի վեր շոգենաւուց ու առագաստանաւուց այլ և այլ ընկերութիւններ օր ըստ օրէ շատնալով այսօր աշխարհիս ամենամեծ վաճառաշահ նաւահանգիստներէն մէկը եղած է յիշեալ քաղաքը։
Վերոյիշեալ ընկերութիւններուն մէջ Տ. Ք. Մաքիվէր և Պըլու Մաքիվէր անուն երեւելի անձանց շոգենաւուց ընկերութիւնը վերջին աստիճան հռչակաւոր եղած է թէ Անգղիոյ և թէ օտար երկիրներու մէջ իրենց բազմաթիւ շոգենաւուց երթեւեկութեամբ։ Այս ընկերութեան շոգենաւերը գրեթէ բոլոր Միջերկրական Ադրիական ու Ովկիանոսի ծովերուն վաճառաշահ քաղաքներն ալ կը բանին կանոնաւորապէս։ Միջերկրական ծովուն գիծն է Լիվրբուլէն Ճիպրալթար, Մալթա, Իզմիր, Յունաստան, և բոլոր Տաճկաստանի փոքըր Ասիա, Եգիպտոս եայլն. Ովկիանոսիններն են Հիւսիսային Պօստոն, Նիւ Եօրք, Նիւ Օրլեան, Ամերիկայ Հալիֆաքս, Քալկաթա, Նիւ-Եօրք, Պօսթօն, Հավանա եայլն։ Ամեն շաբաթ մէկ կամ երկու շոգենաւ Լիվրբուլէն կը մեկնին դէպ ՚ի վերոյիշեալ ծովերը, և իրենց գծին շրջանները կը կատարեն։
Ընկերութեան շոգենաւներուն թիւը 35ի կը հասնի, որոնց 12ը 3000էն մինչև 4000 թօնօ բեռ կրնան կրել, և 500էն մինչև 1200ի կու զօրութիւն ունին։ Ասոնք Ամերիկայի գծին յատկացեալներն են միայն, և ամենայն նկատմամբ կը գերազանցեն ՚ի մասին արագութեան ապահովութեան և հանգստութեան։ Այս շոգենաւներուն արագութիւնը հասարակօրէն 15 16 մղոնի կը հասնի, այնպէս որ շատ անգամ Նիւ-Եօրքէն 8 1/2 օրուան մէջ Քուինսթաուն կը հասնին։
Մնացեալ շոգենաւները բաղդատութեամբ անոնց փոքրն են և 2000 թօնօ կամ քիչ մ'աւելի բեռ կրնան կրել։ Ասոնք ալ մեծերուն պէս առաջին կարգի շէնք ունին, և Միջերկրական ծովու գիծերը բանելով՝ ամեն մասամբ ուրիշ շոգենաւները կը գերազանցեն մանաւանդ արագութեան մասին. քանզի ժամանակ եղած է որ 12 օրուան մէջ Լիվրբուլէն Կ. Պօլիս հասած են. բայց հասարակօրէն 14 օրը կը հասնին, և այսպիսի արագութիւն մը երկու անգլիուն հեռաւորութեան նկատմամբ շատ մեծ արժէք ունի և շահաւոր կըլլայ վաճառականաց, որք իրենց վաճառքը միշտ ատենին կը յուղարկեն. վասն զի, ինչպէս որ արդէն ըսած ենք, այս շոգենաւներն առաջին կարգի ըլլալովին՝ ապահովութեան ծախքերը շատ թեթև կրնան ըլլալ, և վաճառքներն ալ միշտ լաւ ու օրինաւոր վիճակի մէջ կը հասնին ու կը յանձնուին որոց որ ուղղուած են։ Այս խնամքն ու ճշդութիւնը շատ նշանաւոր և յարգի եղած է վաճառականաց առջև, որոց սոյն ընկերութիւնն իւր փութաջան ծառայութիւններովը մեծ դիւրութիւններ ու յարմարութիւններ ընծայած է իրենց առեւտրին մէջ յառաջ երթալու համար։ Այս պատճառներով և այս դիւրին առաւելութիւններով՝ ընկերութիւնն իրաւունք վաստկած է արգոյ վաճառականաց վստահութեանն ու համակրութեանը վերջ, և արդարև ալ արժանի է ամենայն գովութեան և յարատև յաջողութեան։

Ս. Պ.

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻ ԿՐՃԻԿԵԱՆ

Կրճիկեան Յակոբ էֆէնտին Յօհաննէս Կրճիկեան անուն անխուռն արհեստաւորի (խէթխիտի) մը անդրանիկ որդին էր՝ ծնեալ 1806ին ՚ի Բերա Կոստանդնուպօլսոյ։ Եօթն կամ ութ տարեկան եղած ժամանակ՝ ծնողքը զինքը Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյն ազգային դպրոցը կը ղրկեն կարդալ գրել սորվելու համար, և իր քննասիրութեամբը քիչ ժամանակի մէջ ատենք լըմնցընելով քերականութեան կ՚սկսի։ Յակոբ էֆէնտին իր բնածին սրամտութեամբն և եռանդուն աշխատութեամբը օր քան զօր հայ գրականութեան մէջ յառաջանալով Բերայի դպրոցին վարժապետը չկրնար այլ եւս զինքը գոհ ընել, ուստի ժամանակին գտնուած երեւելի վարժապետներուն կը դիմէ, որք էին Զօրոյի Սահակ, Փէշթիմալճեան Գրիգոր և Ֆիլիպպոս Պօղոս պատուելիները։ Հայ գրագիտութիւնը բաւական ձեռք բերելէ ետև՝ լեզուագիտութեան և մանաւանդ գաղղիերէն սորվելու կը փափաքի. և որովհետև այն ժամանակները գաղղիերէն լեզուին յարգն ու արժէքը շատերուն անծանօթ էր, էֆէնտիին ծնողացն ալ հաճելի չըլլալով, ուզեր են զինքն արհեստաւոր ընել. սակայն իրենց առաջարկութեան անհնազանդութիւնը տեսնելով, գոնէ գաղղիերէն լեզուին ուսմունքն հետեւելու դիտմամբ 1822ին հանգուցեալ Պօղոս Պատրիարքին քով աշակերտութեան տուեր են, որպէս զի վարդապետութեան հետեւելով գաղղիերէն սորվելէ ետ կենայ։ Բայց արժանապատիւ Պօղոս սրբազանը ոչ միայն նոյն լեզուն սորվելու թոյլտուութիւն կու տայ, այլ և Եղեկեան Յօհաննէս դաղղիագէտ պատուելին դասատու կը կարգէ իրեն։ Այս կերպով երեք տարի շարունակ Պօղոս սրբազանին քով աշակերտութիւն ընելէ ետև, երբոր Սէր-

[illegible] էֆէնտին [illegible] ... Յակոբ էֆէնտին [illegible] ... Ռէշիտ փաշան [illegible] ... (1839ին) [illegible] ... 1849ին [illegible] ... 2000 [illegible]

բուշ_ յկեանս ամսական թոշակ կը շընորհուի իրեն։ 1842ին Ռէշիտ փաշան երկրորդ անգամ Փարիզու և Լոնտոնի դեսպան անուանելով գործեալ իր հետը կտանի էֆէնտին երկրորդ քարտուղարի պաշտօնով։ Էֆէնտին 'ի բնէ եռանդուն ազգասիրութեամբ վառեալ, այդին անդադրկաց և խոնարհ վիճակին դարման մ'ընելու միջոցներուն կը զբաղէր. ուստի կ'սկսի տոմսաթիւ Եգլին վրայ խօսակցիլ իր բարերար Ռէշիտ փաշային հետ, և պէտք եղած դարմանը խորհիլ։ Փաշան տեսնելով էֆէնտին առ Օսմանեան տէրութիւնն և առ Եգլն ունեցած հաւատարիմ սէրն և ազգային գործոց ցաւալի վիճակը բարուոքելու փափկելի բաղձանքը, կը խոստանայ որ Կ. Պօլիս վերադառնալուն, երբոր բարձր պաշտօնի մը հասնի, էֆէնտին հայոց ազգին գործերուն գլուխը դնէ Լօրթ Հէթի պաշտօնով, որպէս զի կարենայ ըստ բաղձանաց սրտին պատուապաշտպան անօրինել յօգուտ Եգլին։ Փաշան 'ի վերադարձին՝ երբոր առաջին գործոյ պաշտօնեայ և Մեծ եպարքոս կանուանի, իր խոստման համեմատ Յակոբ էֆէնտին Եգլին վրայ Լօրթ Հէթ կը կարգէ։ Էֆէնտին ազգային վարչութիւնը հընար եղածին չափ կանոնաւորելու փութով, Պատրիարքական միապետութիւնը և ամիրայական ազնուապետութիւնը չափաւորելու և ազգային վարչական իշխանութիւնը ժողովրդեան կրաւնից վրայ հաստատելու դրութիւնը կը հիմնէ, ընտրութեամբ կազմուած Հոգեւոր և Գերագոյն բաւական ժողովներ հաստատելու արտօնութիւնը ձեռք բերելով 1847ին կայսերական բարեխնամ հաւանութենէն, և այսպէս ազգային Սահմանադրութեան առաջին հիմնարկը կըլլայ։ Այս ընելէն ետքը, մէկ կողմանէ ազգային վարչութեան գլուխը գտնուելով՝ ըստ հարկի ազգը բարեկարգելու, և միւս կողմանէ Տէրութեան ծառայութեանը մէջ Ռէշիտ փաշային քով խորհրդականի և քարտուղարի պաշտօն վարելով 1847էն մինչև 1854 Պօլսոյ մէջ ժամանակ կանցունէ։

Այս միջոցին Ռէշիտ փաշային անդրանիկ որդին Ալիամ. Մեհմէտ Ճէմիլ փաշան Փարիզու դեսպան կըլլայ, և Յ. էֆէնտին խորհրդականի պաշտօնով հետը Փարիզ կը տանի։ Երկու տարի ետքը Յ. էֆէնտին անվարահութեան պաշտօն կը վարէ։ 1861ին ազատ կեանք վարելու նպատակաւ կը հրաժարի տէրութեան գործերէն, և կըսկսի գրականութեամբ միայն զբաղիլ։

1865 մայիս ամսոյ մէջ իր հայրենիքը վերադառնալու կը պատրաստուի՝ ծնողքը եղբայրներն ու բազմաթիւ բարեկամները տեսնելու։ Յունիս 5ին Կ. Պօլիս կը հասնի համաճարակ հիւանդութեան նոր սկսած ժամանակը, և մինչև օգոստ. 13 Պէշիկթաշ իր տանը մէջ քօլէրային վտանգաւոր օրերն անցունելէն ետև, սաստիկ հիւանդութեամբ անկողին կիյնայ, և վաթսուն և ութ օր Պօլսոյ առաջին բժիշկներէն կը դարմանուի, բայց 'ի զուր։ Ըլլան օր քան զօր յառաջ կերթայ, և վերջապէս հոկտ. 14 հինգշաբթի օրը առաւօտեան ժամը 1ին իր մահկանացուն կը կնքէ 'ի հասակի յիսուն և մին ամաց, 'ի խոր սուգ արտասուելն կարօտակէզ մօրն, սիրելի եղբարցն, բազմաթիւ բարեկամացն և համայն ազգին։

Հանգուցեալ Յակոբ էֆէնտին դարուս մէջ երևցած նշանաւոր ազգայնոց առաջիններէն մէկն է թէ՛ անձնական արժանեօքը, թէ՛ քաղաքական մասին ունեցած դիրքովը, և թէ՛ ազգին մատուցած կարևոր ծառայութեամբը։

Ազնուական սրտիկ, բարքով խոնարհ և հեզ, սրտով բարի, ազգին բարօրութեան ու յառաջդիմութեանը եռանդուն փափաքող և անձնուէր, ասանք են իր գլխաւոր բարեմասնութիւնները։ Շատ փայլած են իր բարերարութիւնները, և իրեն գիտցը ձեռնունայն եղած չէ։ Բայց յայտնի և 'ի ցոյցս մարդկան չէր բարերարեր, և այս զգուշութիւնն այն աստիճանի հասուցած էր, մանաւանդ Եգլին և Պաղ. գործոց մէջ, որ մինչև անգամ ինքզինք բամբասել կուտար խրև թող, սխալ և ապարդիւն անձ մը, մինչդեռ գիտցողները գիտեն թէ ինչ ծանր և դժուարին գործեր գլուխ հանած է լռելեայն, առանց ինքզինք ցուցընելու, այնպէս որ շատ անգամ իր ըրած գործին ինքզինք անգէտ կը ձևացնէր այլոց առջև։ Տէրութեան հաւատարիմ պաշտօնեայ, միանգամայն եռանդուն ազգասէր, այս երկու առաքինութիւններն ալ գիտէր իրարու հետ լծորդել, որով տէրութեան պաշտօններու մէջ գտնուող ազգայնոց օրինակ ըլլալու արժանի է։ Փառքէ, համբաւէ, պերճութենէ կը փախչէր, և իր վարած բարձր և փափուկ պաշտօններուն մէջ նոյն էր՝ ինչ որ էր իր առջի անշուք վիճակին մէջ, այսինքն համեստ, խոնարհ և հեզ։

Եգլին բարոյական և մտաւորական յառաջդիմութեան հետ՝ նիւթական զարգացմանն ալ նպաստելու փափաքով՝ Մետաքսարանութիւն անուամբ գիրք մը շինած ու տպել տուած էր, որ յունարէնի և տաճկերէնի ալ թարգմանուելով՝ մետաքսի մշակութեան Տաճկաստանի մէջ ծաղկելուն մեծապէս օժանդակած է։ Իր կենաց վերջին օրերը նոյն գիրքն աւուել և կատարելագործելով՝ երկրորդ անգամ տպագրելու պատրաստուած էր։ Միանգամայն փիլիսոփայութիւն մը յօրինած էր գաղղիերէն և հայերէն լեզուաւ, զոր նոյնպէս հրատարակելու միտք ունէր, բայց տարաժամ օրհասը վրայ գալով թող չտուաւ։ Սակայն քաջայոյս ենք որ իր ազգասէր եղբայրը՝ Արճիկեան մեծայարգ Անդրանիկ պէյ՝ հանգուցելոյն բաղձանքն անկատար չի թողուր, և անոր այս երկու չհաւես աշխատասիրութիւններն ազգին ընծայելով, իր սիրելի հարազատին յիշատակն անմահացընելու և միանգամայն ազգին ալ ծառայութիւն մ'ընելու պարծանքն ու քաղցր մխիթարութիւնը կը ժառանգէ։

ԹՈՒՂԹ ԵՒ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆԻՆ ԴՈՒՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ
ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾ ԵՒ ՄԱՆՐ ՎԱՃԱՌՄՈՒՆՔ

Յ. ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ.

Պատիւ ունին արգոյ հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամեն տեսակ թուղթեր և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կաղամարներ, ընդօրինակութեան մատուցներ, գրիչ, մելան, կնքամոմ, կանոն, գրատախտակ, ևայլն ևայլն Եւրոպայի գործարանաց հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կարող են Պօլսոյ ամեն թղթավաճառներէն աւելի աժան գներով ծախելու, թէ մեծաքանակ և թէ հատով ուզողներու։ Հասարակութեան դիւրութեանը համար վերջին գիները օրինակներուն վրայ նշանակուած են, մանաւանդ կամ շատ առնողներուն համար օրինաւոր զեղչ ըլլալու պայմանաւ։ Գաւառներէն թուղթ ևայլն ուզողները կրնան դիւրութեամբ ստանալ, և այնպիսեաց օրինակներն ալ կը ղրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով. նամակները պէտք է վճարուած ըլլան։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

1865 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ ՇՈԳԵՆԱՎՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐԸ
ԲԱՑ 'Ի ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԷՆ

Թիւ Շոգենաւ.	Ժամք	
11	2	Եէնի Մահալլէէն Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Սթէնիա, Էմիրկեան, Հիսար, Պէպէք.
14	2 3/4	Եէնի Մահալլէէն Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Հիսար, Պէպէք, Օրթաքէօյ.
16	4 1/2	Պէօյիւքտէրէէն, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Սթէնիա, Էմիրկեան, Հիսար, Պէպէք, (ուրբաթ օրերը Վանիքէօյ և Պէյլէրպէյի).
6	2 1/4	Պէյքօզէն Բաշչապահճէ, Գանլըճա, Հիսար, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Գուզկունճուք.
12	3 1/2	Պէօյիւքտէրէէն Թարապիա, Պէյքօզ, Բաշչապահճէ, Գանլըճա, Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, (ուրբաթ օրերէն զատ).
8	2 1/4	Առնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ.
4	3	Առնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ.
1	3 3/4	Առնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ, (ուրբաթ օրերէն զատ).
8	4 1/2	Առնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ.
1	5 1/2	Առնաւուտքէօյէն Գուրուչէշ. Օրթա. Պէշիկ. Գապա. (ուրբաթ օրերէն զատ)
4	8 3/4	Եէնի Մահալլէէն Պէյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Հիսար, Առնաւուտքէօյ, Օրթա. Պէշիկ. Գապաթաշ.

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆԵԼԻՔ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ ԲԱՑ Ի ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԷՆ

Թիւ Շոգենաւ.	Ժամք	
8	3 1/2	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Առնաւուտքէօյ.
4	4	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Առնաւուտքէօյ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնի Մահալլէ.
1	4 3/4	Կամուրջէն չիտակ Առնաւուտքէօյ (ուրբաթ օրերէն զատ).
8	9 1/4	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Առնաւուտքէօյ, (անկէց չիտակ կամուրջը կը դառնայ (ուրբաթ օրը 9 3/4ին).
14	9 3/4	Պէպէք, Հիսար, Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնի Մահալլէ.
1	10	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Առնաւուտքէօյ, (անկից կամուրջը կը դառնայ (ուրբաթ օրերէն զատ).
11	10 1/2	Պէշիկ. Օրթաքէօյ, Առնաւուտքէօյ, Հիսար, Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնի Մահալլէ.
12	10 1/2	Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Գանտիլլի, Հիսար, Գանլըճա, Չուպուքլու, Բաշչապահճէ, Պէյքօզ, Պէօյիւքտէրէ (ուրբաթ օրերէն զատ).
16	10 3/4	Պէպէք, Հիսար, Էմիրկեան, Սթէնիա, Եէնիքէօյ, Թարապ., Պէօյիւքտ.
6	11	Գուզկունճուք, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Հիսար, Գանլըճա, Պէյքօզ. (ուրբաթ օրը Գուզկունճուկ չպիտի հանդիպի).
8	11	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Առնաւուտքէօյ, (ուրբաթ օրը Գապաթաշ կը հանդիպի).
4	11 1/4	Գապա. Պէշիկ. Օրթա. Գուրուչէշմէ, Առնաւուտքէօյ (ուրբ. օրերէն զատ).
1	11/40	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Առնաւուտքէօյ.

Ամեն ուրբաթ օրերը կամուրջէն ժամը 4 1/2ին մէկ շոգենաւ մ'ելնելով Իւսկիւտար, Գուզկունճուկ, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Անատօլ Հիսարի, [Գանլըճա, Բաշչապահճէ, Պէյքօզ և Թարապիա հանդիպելով Պէօյիւքտէրէ պիտի երթայ։ Երեկոյին ժամը 8 1/2ին անկից դառնալով վերոգրեալ տեղերը պիտի հանդիպի, բաց 'ի Գուզկունճուկէն, և կամուրջ պիտի դառնայ.

1865 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆԵԼՈՒ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամք			
2ին			Մէկ շոգենաւ մը Եէնի Մահալլէէն Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Հիսար, Առնաւուտքէօյ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ.
2 1/2	»	»	Առնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ Պէշիկ. Գապաթաշ.
3 1/4	»	»	Պէօյիւքտէրէէն Թարապիա, Պէյքօզ մինչև Պէյլէրպէյի բոլորին հանդիպելով.
4	»	»	Եէնի Մահալլէէն մինչև Պէշիկթաշ բոլորին հանդիպելով.
8	»	»	Պէօյիւքտէրէէն Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Հիսար, Առնաւուտքէօյ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ.
9	»	»	Եէնի Մահալլէէն Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Պէյքօզ, Բաշչապահճէ, Գանլըճա, Հիսար, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի և Իւսկիւտար.
10	»	»	Եէնի Մահալլէէն Պէօյիւքտէրէ, Թարապ. Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Հիսար, Առնավ. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամք			
3	»	»	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Առնաւուտքէօյ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնի Մահալլէ և անկէց կամուրջը պիտի դառնայ.
3 1/2	»	»	Իւսկիւտար, Գուզկունճուկ, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Հիսար, Գանլըճա, Բաշչապահճէ, Պէյքօզ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ.
4 1/4	»	»	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Առնաւուտքէօյ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ.
7 3/4	»	»	Պէշիկթ. Օրթա. Առնաւուտքէօյ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնի Մահալլէ.
9 3/4	»	»	Պէշիկթ. Օրթա. Առնաւուտքէօյ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնի Մահալլէ.
10 1/2	»	»	Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Գանտիլլի, Հիսար, Գանլըճա, Չուպուքլու, Բաշչապահճէ. Պէյքօզ, Պէօյիւք.
10 1/2	»	»	Պէշիկթ. Օրթա. Գուրուչէշմէ, Պէպէք, Հիսար, Էմիրկեան, Սթէնիա, Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէօյիւք.
11 1/4	»	»	Գապաթաշ, Պէշիկթ. Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Առնաւուտքէօյ.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ	Բշ. 25	Գշ. 26	Դշ. 27	Եշ. 28	Ուր. 21	Շաբ. 30
	Դ.րշ.	Դ.րշ.	Դ.րշ.	Դ.րշ.	Դ.րշ.	Դ.րշ.
Օսմանեան լիրա Մէճ.	102		102	101.30	101.30	101.30
Քաանմոյ սրծաթ						
Թահվ. Միւմթազէ	59		59.11	59. 5	58.25	58.25
Էսհամը ճէտիտէ հին	52. 8		52.23	51.26	51.10	51.10
» » նոր	52		52.23	51.26	51.10	51.10
Ալիգիէ սաակով	51.16		51.31	51.35	51. 5	51 5
Էսսամը ումումի	43		43	42.01	42.10	42.10

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԱՐՄՏԻՔ	
Որենթացան կարծր	—
» խամալ »	26.20—27
» Ռում. Պալլըք	22—24
» կալաց	—
» Վառնա	—
» Խոբրայիլ կակուղ	21—24
» կալաց »	—
» Պուրկազ »	23—26
» Պալլըք »	22—24
« Վառնա »	23—26
Եգիպտացորեն կալաց	—
Գարի	— 11.20

ՄԵՏԱՔՍ	
Պրուսա կարճ թէֆէ	520—530
» երկան »	540—550
» խոզակ չոր	—
Շաքի հօխան փիւնք	62—64
» 4 պահակ »	—
» Խարասյալ »	—
» Պարկաս. »	62—64
» Երկրորդ »	60—
» Մահալլճ »	—
» Պանտրմա »	—
» Կէյվէ »	—

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Բամպակ Պալըքէսէր	հօխայ	—16
» Կէյվէ	»	—17.20
» Ադանա	»	—17
» Ռուսատան	»	—14
Բուրդ Էնկիւրի լուացված	»	—16.20
» » չլուացված	»	— 8
» Պալըքէսէր չլուաց.	»	— 7.20
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	—14
» Թոխատ	»	—12
» Զորում	»	—10
Մազը սև	»	18—20
» ճերմակ	»	11—12
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	47—48
Աֆիօն Պալըքէսէր	»	—185
Քիթրէ Տերև բանուած	»	20—23
Սալէպ Տաճկաստանի	»	14—16
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	»	—23
» » Անատօլու	»	—22
Սուսամ Ռումէլիի	»	—
Կտաւատի հունտ Ռումէլիի Քիլէ	»	—
» » Պանտրմա	»	—
Ձէթ Այվալըգ	հօխայ	— 8
» Կիրիտ	»	— 7
Աճառ (Սապօն) Գանտիա	»	— 6
» » Միթիլլի	»	— 5
Բրինձ Եգիպտոս Ռէշիտ	»	— 4
» Տիմեաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

			Դուրուշ
Խահվէ Ռիօ և Գաքիօ 100	հօխան		900—1000
» Մարթին	»	»	—
Շաքար գլուխ 6-10 Լո. Կնդ.	»		—
» փոշի (թօզ)	»	»	—240
» Հոլ. գլուխ	»	»	—
» փոշի	»	»	—238
Գաղղ. գլուխ	»	»	—290
» փոշի	»	»	—235
Անագ (գալայ)	»	»	—710
Պղպեղ (պիպէռ)		հօխայ	— 6
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա		»	—150
» » Մատրաս		»	—140
Անուշագր (Նըշատըր)		»	— 6.20
Պղպատ (Չինկօ)		մնտուկ	—180
Կապար (Գուրշուն)		»	— 3.10
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ մնտ.		»	—330
Ձիւք սախտան Թև. 7—12		Հիյ	— 5
Երկաթ Անգ. ձողաձև		Կնդ.	68— 70
» Բնեւեցու		»	73— 75
» Տախտակ 1—14		»	140—145
» Բոլորակ		»	140—145
» Ռուսիոյ		»	120—130
Քարֆիճա Վարիլ 39		Հիյ.	— 95
Խամպուղէճ ճէն. զոյգ		Մնտ.	—250
» Պէյճ.		»	—230
» Թրիէսթ		»	— 80
Սրամաշէք Վիէննա		հօխան	— 16
» Թրիէստ և Գաղղ.		»	— 14

Այս լրագիրը շաբաթն երկու անգամ կելլէ Չորեքշաբթի և Շաբաթ օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պօլիս Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ դուրսերը ճոխ գաբարձուներն են։
ԻԶՄԻՐ. Խաչատուր Յ. Զարիֆեան.
ԵԳԻՊՏՈՍ. Պօղոս Էֆէնտի Կարապետեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ։ Մահտեսի Սուքիաս աղա Գայուստեան։
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էյմասեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Աբրահամ աղա Արամ խաչ բեան։
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յարութիւն աղա Ճամճեան.
ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Խասճանեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Ընթերցասիրաց Թանգարան.
ԱՏԱՓԱԶԱՐ. Մահտեսի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան։
Ուրիշ քաղաքներէն ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղեւ բեն մեկուն հետ կրնայ թղթակցիլ։

Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ